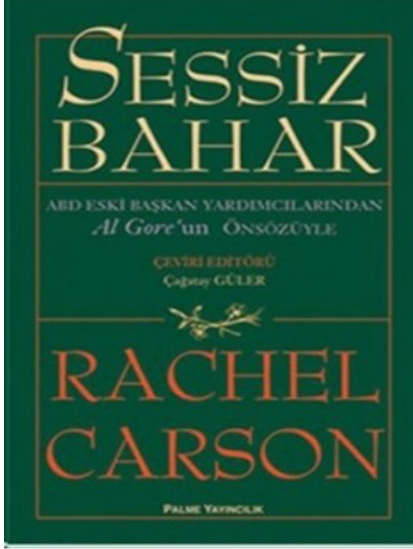

RACHEL CARSON, SESSİZ İLKBAHAR, PALME YAYINEVİ, ÇEV. ÇAĞATAY GÜLER, İSTANBUL 2011, 398 S.*

*Rachel Carson, Silent Spring, Palme Publishing, Trans. Çağatay Güler,
İstanbul 2021, 398 pgs.*

Uğur ÇINAR**

“Sessiz Bahar”, 1962 yılında kaleme alınmış dev ve öncü bir eserdir. Yazar, ekologdur. Önemli bir bilim insanıdır. 1907-1964 yılları arasında ABD’de Pennsylvania’da yaşamıştır. Çocukluğu kırsal bölgelerde doğayla iç içe geçmiştir. Carson’un çocukluk yıllarında kırsalda yaşaması onda birtakım düşüncelerin serpilmesine vesile olmuştur. Kitabı çeviren Çağatay Güler’e göre bu düşünce, doğayı salt dizginlenmesi gereken güç olarak görmenin yaratacağı tehlikeye ilişkindir.

Esasen “Sessiz İlkbahar”, ilk yayınlandığı dönemde pek dikkat çekmemiştir. Çevre konusunda daha hiçbir resmi kurum, kuruluş, ve STK yokken; Carson, çevreye dikkat çekmiştir. Olası tehlike ve tehditlerden bahsetmiştir. Bilindiği gibi, çevreci bir kuruluş olan Greenpeace, 1971 yılında Kanada’da kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Çevre Programı, 1972 senesinde bir inisiyatif olarak başlamıştır. Carson’un çevre konusundaki vizyonu ve bilinci, 21. yüzyıl küreselleşmesiyle birlikte yüksek politika unsuru olmuş çevre güvenliğine temel haline gelmiştir.

* **Geliş Tarihi:** 08.04.2023

Kabul Tarihi: 03.05.2023

** Dr., e-posta: ugurcinar@outlook.com, ORCID: 0000-0002-4750-4703.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Carson'un eserinde günümüzdeki çevreci hareket, ilk olarak Sessiz İlbahar'la başlamıştır. Eserde kimyasal böcek öldürücülerin yanlış kullanımından başlayıp ticari kaygılarla çevrenin nasıl tahrip edildiği ve göz ardı edildiği gözler önüne serilmiştir. Ticari kaygı, birtakım saiklerle çevrenin harcanması ve buna karşı çıkan insanların yaşadıklarını Carson, muharebe olarak nitelendirerek daha o tarihlerde çevre konusunun çetrefilli ve uzun süreli olduğunu idrak ve ifade etmiştir. İnsanoğlunun kendi sonunu dinazorların sonuna benzer bir akıbete mahkum etmesi, bu sonu olumlu yönde etkileyecek her türlü hamleye direnmesi, o zaman da anlaşılması güçtü, bugün de güçtür.

Kitaba 1994 yılında ABD Başkan Yardımcısı Al Gore önsöz yazmıştır. Türkçe çevirisinde yaklaşık on iki sayfada yer alan önsöz, kitaba hak ettiği değeri yeri otuz iki yıl sonra vermiştir. Gore'un yazısının giriş cümlesi oldukça etkileyicidir. İlgili bölümde şu ifadeler yer almaktadır:

"Sessiz İlbahar hakkında yazmak seçimle gelen bir devlet görevlisi için rezillik yaratan bir deneyimdir, çünkü nirengi noktası oluşturan Rachel Carson'un kitabı düşüncelerin gücünün politikacıların gücünden çok daha büyük olduğunu yadsınamaz biçimde kanıtlamaktadır."

Al Gore'un ifadesiyle 1962 yılında eser kaleme alındığında çevre sözcüğü kamu politikasının sözlüğüne girmemiştir. Gore'a göre, bu eser olmasaydı, çevreci hareket çok uzun süre gecikecek ya da asla gecikmeyecekti. Aslında Carson'un eseri, büyük kimya şirketleri tarafından baskılanmaya çalışılmıştır. Yıllar geçtikçe Carson'un eseri, büyük baskıyla karşı karşıya kalmıştır. Çünkü Carson, çok kazandıran bir endüstriyi hedef almış ve rahatsız etmeyi başarmıştır. Yazarın ileri sürdüğü görüş, insanın varlığını sürdürmesindeki temel gücün doğanın dengesi olduğudur.

RACHEL CARSON, SESSİZ İLKBAHAR, PALME YAYINEVİ, ÇEV. ÇAĞATAY GÜLER, İSTANBUL 2011, 398 S.

Eserde on yedi bölüm bulunmaktadır. Yarının masalıyla başlayan eser, diğer yol başlığıyla bitmektedir. İlk başlıkta gelecekte olabilecek bir yer ve çevre tasavvuru sunulmaktadır. Buna göre, kuş seslerinin olmadığı sessiz bir bahardan bahsedilmektedir. Tavuklar kuluçkadan civciv çıkarmaz, çiftlikler üretmez, ağaçlar çiçeklenmemektedir. Arılar yol olmuştur ve tozlaşma yoktur. Sular kesilmiş ve balıklar ölmüştür. Esas olan bu felaket kurbanı dünyada hayatın yeniden doğuşunu susturan ne kötü bir büyü ne de düşman saldırısıdır. İnsanlar bunu kendileri yapmıştır.

Sessiz İlkbahar, yıllar geçtikçe dikkat çekmeye başlamıştır ve dönemin ABD Başkanı John F. Kennedy, kitabın bahsettiklerini incelemek üzere komisyon oluşturmuştur. Komisyon, Carson'un kitapta yazdıklarını doğrulayan sonuçlara ulaşmıştır. Akabinde ise çevre örgütleri oluşmaya başlamıştır. Dolayısıyla Carson, çevreci hareketin mihenk taşı büyük cesaretle inşa etmiştir. İdealist bir bilim insanı olan Carson, eseriyle zaman içinde DDT'nin yasaklanmasında çok önemli rol oynamıştır. Gore'un bir cümlesinde belirttiği gibi Carson, ulusal gündemde olan bir konuyu göstermeye çalışmamış; bilakis ulusal gündeme bir konu eklemiştir.

Carson'un etkisiyle 1970 yılında Çevre Koruma Kurumu kurulmuştur. Ancak böcek öldürücülerle ilgili iş dünyası ve siyaset dünyasının girift ilişkisi, çevreci çözümleri geciktirmiştir. Yazarın teşhisini koyduğu pestisit sorunu, iş ve siyaset dünyasının kirli ilişkileri sebebiyle gecikmeye uğramıştır. Gore'un ifadesiyle, kirliliğin temizlenmesi için politikanın temizlenmesi şarttır... Besinlerimizi üretenlerle sağlığımızı koruyanlar sürekli bir resmi diyalogun başlatılması... Pestisit üretimi ve halk sağlığı için elzemdir. Dolayısıyla insanoğlu ile doğal çevre arasındaki ilişkinin önemi konusunda Sessiz Bahar önemli bir köşe taşı olmuştur.

Carson, ilk bölümde kısaca olabilecekleri tasvir etmiştir. Özellikle de böcek öldürücüler üzerinden kainatın zamanla sessizleşeceği ortaya konulmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde besin zincirinin zehirlenmesi, besin zincirinin her yerde zehirlenmesi demektir. Carson, kitapta birçok

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

bölümde insanoğlunun böcek öldürücü kimyasallar yoluyla havayı, toprağı, ırmaklar ve denizi tehlikeli düzeyde kirletmesinden bahsetmiştir. Bu kirliliğın çoğunun temizlenemez veya giderilemez düzeyde olduğuna işaret etmiştir. Bu durumu, kötülükler zinciri olarak ifade etmiştir. Şu cümle 1962'de kurulması sebebiyle ayrıca özel ve önemlidir:

“Günümüzde evrensel hale gelen çevre kirliliğinde, kimyasallar ve dünyanın salt doğasını değıştirmekte olan radyasyonun kötülük dolu ve az tanınan suç ortaklarıdır. Atmosferdeki nükleer patlamalarda salınan Stronsiyum-90, yağmurla ya da serpinti olarak toprağına iner, orada yeşerir, orada yeşeren ot, mısır ya da buğdaya geçer, kemiğın yapısına girerek ölünceye kadar kalır...”

Kullanılan kimyasalların en ücra yerlerdeki insan, hayvan ve bitkilerde kalıntılar halinde bulunduğı ve anne sütünden bebeğıe geçerek bu kimyasalların zarar verdiğı yazaraın bulgularındandır.

DDT, çalışmada ayrı bir yere sahiptir. Çünkü DDT, öyle yaygın kullanılmıştır ki doğadan insana her canlı, bir şekilde DDT ile temas etmiştir. Örneğın İkinci Dünya Savaşı döneminde bitle mücadele için asker, göçmen ve esirler DDT ile ilaçlanmıştır. DDT kısa ve orta vadede ciddi yan etki göstermediğı için zararsız kabul edilmiştir. DDT, derice kolayca emilmediğinden daha az zehirli gibi gelebilmektedir; oysa yağda çözülmüş DDT, çok daha zehirleyicidir. Devamında yonca tarlalarına DDT püskürtüldüğünde, bu yoncalardan hazırlanan yemler üzerinden DDT; hayvanlara ve hayvanlardan et, süt, yumurta gibi hayvansal gıdalar vesilesiyle insanlara geçmekte vücutlarında depolanmaktadır. İlaçlamanın yapıldığı alandan 50 km uzaklıktaki su kaynaklarında bile DDT tespit edilmiştir. Ayrıca bu sularda yaşayan balıklarda da DDT kalıntısı tespit edilmiştir. Serpinti, akarsularla taşınma ve ilginç olan başka bir nokta derin yer altı suyunda bile DDT tespit edilmiştir.

RACHEL CARSON, SESSİZ İLKBAHAR, PALME YAYINEVİ, ÇEV. ÇAĞATAY GÜLER, İSTANBUL 2011, 398 S.

Carson'a göre, akşam yemeğın yanında içilen bir bardak su; sorumlu bir kimyacının asla laboratuvarında bir araya getirmeyi düşünmeyeceğı kimyasallardan oluşan çorba gibidir. Devamında balıkla beslenen kuşlarda dahi DDT'ye rastlanması ve bazı kuş türlerinde toplu ölümlerin görülmesi, 1948 yılında Nobel Ödülü verilen DDT'nin gerçeğini ortaya koymaktadır.

Carson'un DDT'nin yakın akrabası olarak nitelendirdiğı DDD ise işın bir başka boyutudur. DDD'nin uygulandığı bölgede hiçbir şekilde kimyasal kalıntısı görülmemektedir. Ancak 23 ay sonra planktonlar hala milyonda 5,3 kısım kadar DDD içermektedir. Örneğın kimyasal uygulanmasının bitirilmesinin üzerinden bir yıl geçmesine rağmen su kaynakları ve buralardaki balıklarda DDD'nin depolandığı tespit edilmiştir. DDD, böbrek üstü bezinin tahrip ederek diğeri kimyasallardan daha fazla biyolojik etkiye sebep olmaktadır ve 1948 senesinden beri bu etki bilinmesine rağmen örneğın Kaliforniya'da 1959 yılına kadar kullanılmıştır.

Carson, kimyasalların doğaya ait her enstrümanda kimyasalların etkisine değinmiştir. DDT, DDD, BHC, lindan, aldrin ve heplaktor gibi kimyasalların toprağı ve tarım ürünlerinde ne derecede etkiye sebep olduğunu ortaya konulmuştur ve toprağın zehirlenmesi oldukça hayati niteliktedir.

Yukarıda sayılan kimyasalların baklagil bitkilerinin gerekli olan kök yumrularını oluşturmalarını engellediğı tespit edilmiştir. Carson, bir analizinde de gelecekte bir bitkinin toprakla buluşturulmasından önce kimyasal analizin gerekli olacağını dile getirmiştir.

Yeşil alan ve ormanların bilinçsiz kimyasal kullanımıyla yok edildiğini ve aynı zamanda ekosistemin bozulmasına sebep olduğı ulaşılan neticelerdendir. Yazar, böceklerle mücadelede böcek yiyen böcek yönetimi önermektedir. Carson, insan yapımı etkenlerle genetiksel bozulma zamanımızın en büyük tehdidi, insanlığın son ve en büyük tehlikesi olarak görmektedir.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yazarın tespitine göre, pestisitler dahil olmak üzere insanların kanser yapıcı kimyasallarla etkileşimi kontrolsüz ve birden fazla etkenin bir arada etkilenmesi biçiminde olmaktadır. Bu nedenle bir kişi, birden çok kimyasalla birçok etkilenmeye uğramış olabilirdi. Hava, su, toprak, yiyecek, ilaçlar, kozmetik ve birçok araçla kişi kimyasala maruz kalabilmekte ve bir süre sonra öldürücü sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

Yazara göre, doğanın dengesi bir status quo değildir. Doğa, akışkan ve sürekli bir ayarlamaya uyacak şekilde değişkendir. İnsan, bu akışkanlığın ve değişkenliğin önemli bir parçasıdır. Bu yüzden de hayvan, bitki ve insan doğanın mütemmim cüzüdür ve çevreye zarar veren her unsur insana da zarar verir demektir.

Carson'un 1962 yılında yapmış olduğu titizlikle elde edilen tespitler ve hayata ait dengenin her bir unsuruna ait sağlıklı sürekliliği ihmal eden sorunlar, günümüzde de şiddetini artırarak devam ettirmektedir. Mevcut koşullarda DDT ve DDD yoktur; ancak farklı formlarda çevreye zararlı ve çevreyi kirleten, tıpkı 60 yıl önce olduğu gibi bitkiden hayvana ve hayvandan insana ilaveten de endüstri çağının entrümanlarından doğaya zerk edilen zararlılarla mücadele giderek girift ve zor hal almaktadır.

Washington Uzlaşısı'yla tesis edilen küresel düzenin temel amacı olan büyüme; bitki, hayvan ve insan demeden gelecekte çalmaya, nesillerin mirasını bugünden yemeye süratle devam etmektedir. Netice ise 2020 yılı itibarıyla yaşanan Covid-19 salgını ortaya çıkmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün tespitine göre, gelecekte altı yılda bir salgın hastalık riski mevcuttur. Çevresel küreselleşme, çevrenin tahribi, kirlilik ve çevre güvenliliğinin çok boyutlu tehdidi olmamalıdır.

Kitabın önemi, her geçen gün artmaktadır. ABD Başkan Yardımcılarından Al Gore'un önsöz yazması ve siyasetçi gözüyle çevreci perspektifli bir konuya odaklanması, Carson'un çalışmasının önemini arttırmıştır.